

Nr. 22- Persillekræmmeren - 2005

Høravl

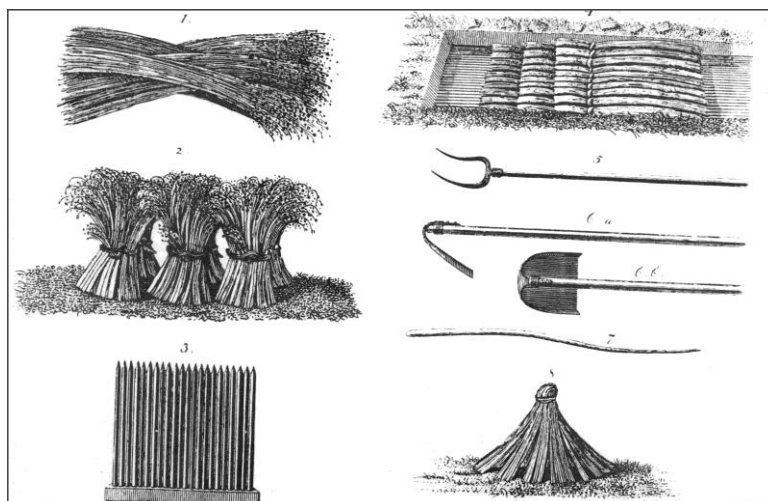
Høravl, herunder fremstilling af linned og lagner, var en aktivitet af stor økonomisk betydning for Vær sogn i årene 1750 til 1850. Det var en afgrøde, der fordrede stor viden og flid for at lykkes. De sidste brådhus, der er en vigtig del i hør dyrkningen, blev nedbrudt omkring 1870. Der fandtes to i Stensballe, hvor navnet Brådhusvej stadig giver association til den forgangne hør dyrkning. Meldrup og Blirup havde ét hus til fælles, og Haldrup havde sit eget.

Spindhør, en flot blå blomst, frø kapslen ses til højre.
Salmonsens Konversations Leksikon, 1922

Anerkendelse

Årsberetningen i 1833 fra Det Kgl. Landhusholdningsselskab fortæller, at nogle gårdmænd i Stensballe, Mads Rasmussen, Mads Nielsen, Niels Jensen jun. og Thomas Jensen, fik præmie for fremavl af hør i særlig god kvalitet. Præmien var et par engelske hørhegler til fælles brug. Anerkendelsen fortæller mere end noget andet, at hør dyrkning var noget man havde forstand på i Vær sogn.

Dele af en billedserie, der anskueliggør dyrkning af hør. C. G. Refn, 1806

Dyrkningen

Hør er en flot plante med blå blomster, der sås om foråret, helst i grøn- eller brakjord. Det giver de fineste taver (baststreng). Høsten skete ved ruskning sidst på sommeren, dvs. hørren rives op med rod. Efter vejring kørtes den hjem til gården, hvor hørren blev knevlet (ribbet), dvs. den frigjordes for frøkapsler. Det skete med en ribber, der er en kort planke med en række opadvendte stålpigge. Derefter lagdes hørren til rødding (gæring) i vand, for at taverne kunne løsnes fra stænglernes træagtige dele. Dette skete i vandfyldte grøfter eller huller. Senere sattes hørren i stuver (stak) på marken, og efter tørring kørtes den atter hjem til gården.

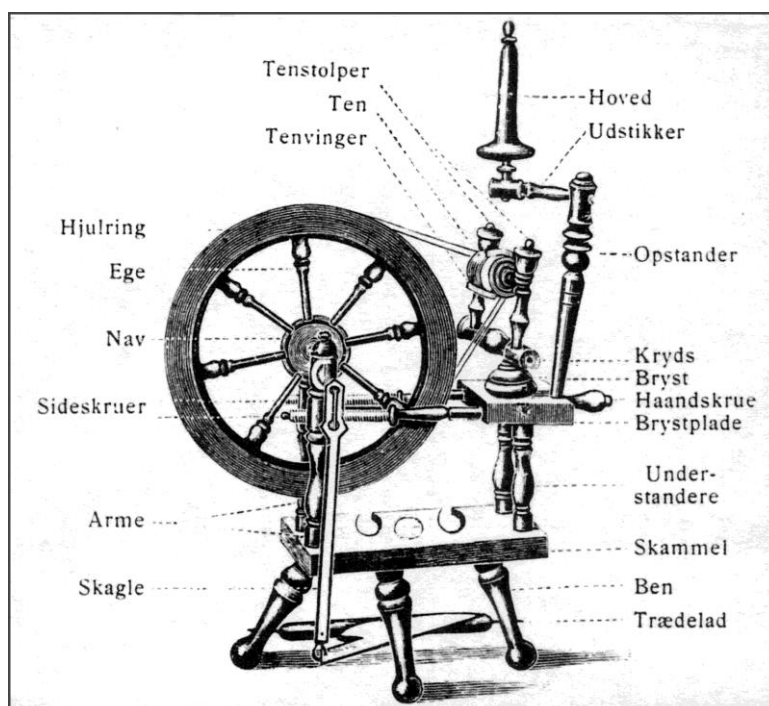
Brådhus

Hen mod jul, når torvehandlen og efterårsarbejdet i marken var overstået, tog man fat på den videre behandling af hørren. Det skete i brådhuset, der var en lille bindingsværksbygning forsynet med en ovn. Den blev opvarmet med halm, og når asken var fejtet ud, fyldtes ovnen med hør. Det var et anstrengende arbejde ("en hård pust"), der krævede en fugtig klud om munden. Efter ca. 12 timers forløb var hørren tør og tjenlig til bråd (brydning), dvs. stænglerne skulle knækkes for at fjerne træagtige dele. Affaldet anvendtes senere sammen med halm til genopvarmning af ovnen. Der arbejdedes i brådhuset med liv og lyst i skift á 4 mand gennem flere døgn, indtil al hørren fra gården var brådet. Derefter gik der bud til næste gård, at de kunne komme med deres hør.

Den videre proces

Det videre arbejde foregik nu hjemme på gården. Først skætning, dvs. fjernelse af skæl og tavestumper fra stænglerne. Dertil brugtes et specielt redskab, skagfod. Affaldet fra første skætning fandt anvendelse til udstopning af møbler. Affaldet fra næste skætning,

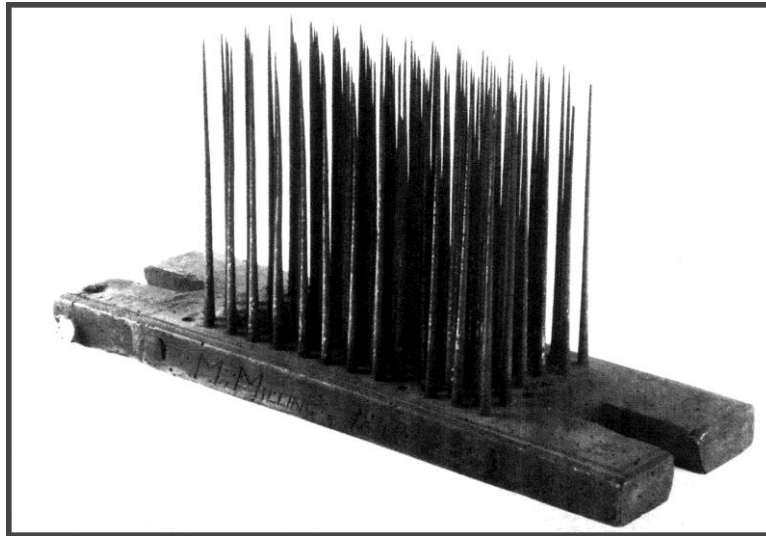
blår, anvendtes til fremstilling af sækkelærred. Dermed var karlenes arbejde slut, og kvinderne tog over. Hørren skulle hegles (kæmmes), dvs. trækkes gennem tætsiddende stålpigge, hvorved den rene hør blev tilbage i hånden, blød og glat som kæmmet hår. Dernæst blev den heglede hør spundet til garn, en vanskelig kunst, der helst skulle læres fra barnsben. Dernæst sendtes garnet ud til en af byens mange vævere til fremstilling af lærred. Sluttelig skulle det fremstillede lærred bleges ved længere tids henliggen i sollys. Dermed var et brydsomt og omstændeligt arbejde overstået, men så var der også linned og lagner til mange år forbrug eller til salg ved torvehandlen.

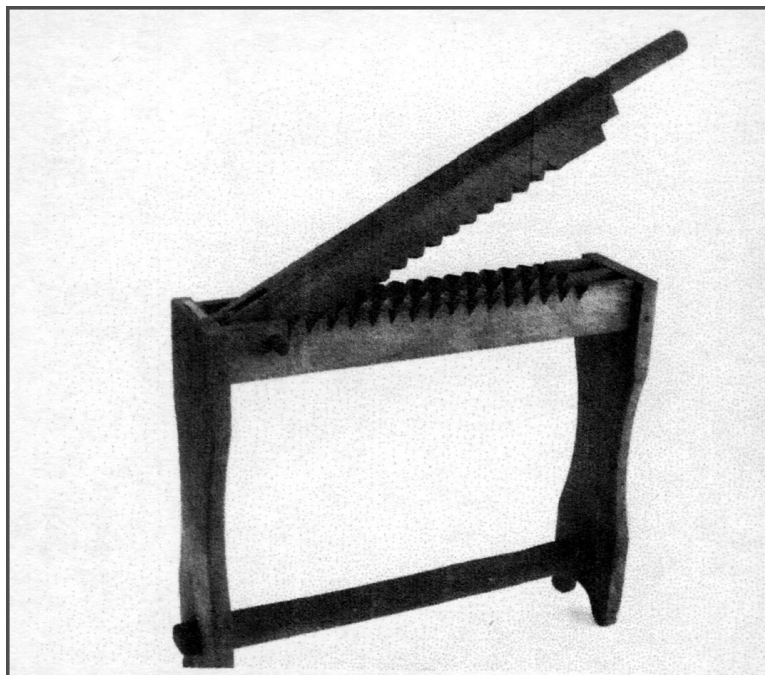
Spinderok fra Køgeegnen. H. F. Dalgaard, 1980.

Museum

I det gamle og nu nedbrudte museum på Bygaden i Stensballe, se venligst Persillekræmmeren nr. 14, var der indrettet en hørlade, hvor avlsprocessen var anskueliggjort fra først til sidst.

Hørhegler af engelsk type. H. F. Dalgaard, 1980

Redskab til brådning af hør. H. F. Dalgaard, 1980

Litteratur

Rafn, C. G., 1806. Vejledning for Bonden til at Dyrke Hør og til at Bearbejde. Kongelige General – Land – Oeconomic og Commerce – Collegium, København.
Salmonsens Konversations Leksikon, 1922.
Gejlager, A. J., 1921. Særlige Industrier i Væhr Sogn. Aarhus Stifts Aarbøger,
Dalgaard, H. F., 1980. Hør som husflid. Forlaget Borgen.

Redaktion: FGS, KSO